

Web Ortamında İnteraktif- Antenatal Danışmanlık İle Gebeliğe İlişkin Bilgi Gereksinimlerinin İncelenmesi

Kerziban Yenal* Hülya Okumuş** Ümran Sevil***

Özet

Giriş: Gelişen teknoloji ile birçok anne-baba adayları internet ortamını bilgi kaynağı olarak kullanmaktadır.

Amaç: Web ortamında yapılan interaktif antenatal danışmanlık sürecinde gebelerin bilgi gereksinim alanlarını tanımlamak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma tanımlayıcı bir çalışma olup, <http://web.deu.edu.tr/gebelik> isimli web sitesi üzerinden yürütülmüştür. Web sayfası bir araştırmacının sorumluluğunda yürütülmüştür. Danışmanlık almak isteyen gebeler web sayfasının yeni kayıt bölümüne üye olmuşlardır. Üye olan 41 gebe araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Kendilerine verilen şifre yardımıyla danışmanlık sayfasına ulaşmışlar ve sorularını sormuşlardır. Web sayfası üzerinden sorulan soru, araştırmacının e-mailine ulaşmıştır. Soru alındıktan sonra en geç 48 saat içinde e-mail yoluyla danışmanlık verilmiştir. Soru yanıtlandıktan sonra gebenin tam olarak bilgilendirilmesi sağlanıncaya kadar iletişim sürdürülmüştür.

Bulgular: Gebelerin yaş ortalaması 29.2 ± 3.6 olup, eğitim düzeyi üniversite veya daha yüksek olanların oranı %92.7'dir. Gebelerin %78'i primigravidadır. Gebeler toplam 106 adet soru sormuşlardır. Sordukları sorular: gebeliğe, doğuma, fetal sağlığa ve yenidoğana ilişkin olmak üzere dört grupta incelenmiştir. En çok bilgi istenen alan %53.7 oranında gebeliğe ilişkin sorulardan oluşmuştur.

Sonuç: Özellikle eğitim düzeyi yüksek olan gebelerin yaşam koşulları ve çalışmaları nedeniyle web ortamından yararlandıkları saptanmıştır. Bu tür interaktif eğitimlerin yaygınlaştırılması anne ve bebek sağlığı açısından yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Web, Danışmanlık.

Determining Pregnancy Knowledge Need by Using Web-based Interactive Antenatal Counseling

Background: With advancements in technology many expectant parents have begun to use the internet as a source of information.

Objectives: This study was conducted for the purpose of defining the types of information needed by pregnant women who use interactive antenatal counseling on the web.

Methods: This descriptive type of study was conducted on the web site: <http://web.deu.edu.tr/gebelik>. One researcher assumed responsibility for maintaining this web page. Pregnant women who wanted counseling became members of the web page in the new registration section. Of the members 41 pregnant women comprised the research sample. Using the password given to them they were able to access the counseling page and ask their questions. The questions asked on the web page were sent to the researcher's email address. After the question was received counseling was sent back by email within 48 hours at the latest. After answering the question communication continued with the pregnant woman until all of her questions were answered to her satisfaction.

Results: The pregnant women's mean age was 29.2 ± 3.6 years and 92.7% had a university or higher level of education. Of the pregnant women 78% were primigravida. The pregnant women asked a total of 106 questions. The questions that were asked by women were classified in four groups about pregnancy, childbirth, fetal health and newborn. The area with the highest percentage of questions was pregnancy at 53.7%.

Conclusion: It was determined that, in particular, highly educated pregnant women take advantage of the web because of their life and work conditions. The spread of this type of interactive education would be beneficial to the health of mothers and infants.

Key word: Pregnancy, Web, Consultation.

Ebeveyn olma insan yaşamındaki en önemli kararlardan biridir. Ebeveynlik biyolojik bir olay olmanın yanında sevmeye ve bakıma tümünü kapsayan gelişimsel bir dönemdir. Bu süreç döllenmeden önce başlar ve bebek bekleyen anne-babayı ve tüm aileyi kapsayan büyük değişiklikleri beraberinde getirir. Gebelik ebeveynlik rolüne atılan ilk adımdır (Murray, Mckinney ve Gorrie, 2002).

Anne adayları gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde hem fiziksel hem de psikososyal değişim yaşarlar. Bu değişiklikler tüm aileyi etkiler. Gebelik, insan büyüme ve gelişmesinde teorik çerçeve olarak gelişimsel kriz, yaşam siklusunda "durumsal kriz" olarak adlandırılır (Littleton ve Engebreston, 2005). Aile bu tür krizlerle baş edebilmek için çeşitli arayışlara girer. Özellikle bu dönemde kendisine ve doğacak bebeğine önem veren anne baba adayları prenatal bakım ve yardım alma çabası içinde olurlar. Anne baba adayları bu amaçla sağlık kuruluşlarından danışmanlık almak, kitap okumak, yazılı basını takip

etmek, doğuma hazırlık sınıflarına katılmak gibi çeşitli girişimlerde bulunurlar (Littleton ve Engebreston, 2005).

Son yıllarda bilim ve teknolojiye büyük değişiklikler yaşanmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bilgisayar ve internet kullanıcılarının sayısı hızla artmaktadır. Türkiye'de internet kullananların oranı 2007 yılında %30 iken, bu oran 2008 yılı Nisan ayında %35.8'e yükselmiştir (TÜİK, 2008).

Devlet İstatistik Enstitüsünün (DİE) 2005 yılı verilerine göre Türkiye'de internet kullanıcılarının %22.97'si sağlık alanında yararlanmak için interneti kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu oranın %22.38'lik en büyük payını, sağlıkla ilgili bilgi araştırmak için kullananlar oluşturmaktadır (DİE, 2005). Teknoloji alanında yaşanan büyük değişiklikler ve kişilerin bu yönde olan ilgisi, sağlık çalışanlarının da bu konuya olan ilgisini artırmıştır. Hasta ve sağlam bireyler için bilgisayara dayalı eğitim programları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu amaçla disket, cd room,

* Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Balçova- İzmir. E-mail: kerziban.koyun@deu.edu.tr , Tel: 0-232-412 47 89 ** Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Balçova- İzmir Tel: 0-232-412 47 76 *** Prof. Dr., Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Bornova- İzmir.

analog interaktif video cd'leri ve internet kullanılmaya başlanmıştır. Teknolojideki bu gelişmeler klasik eğitim ve danışmanlık anlayışına yeni bir boyut getirmiştir (Richards, Colman ve Hollingsworth, 1998; Stop, Riet ve Berg, 2004).

Literatürde internete dayalı kadın sağlığına yönelik yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada interneti en sık kullanan kadınların 30-49 yaş arası yüksek eğitilmiş, doğurgan yaştaki kadınlar olduğu saptanmıştır (Dickerson, 2006). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2008) verilerine göre kadınların (16-74 yaş) %27'si internet kullanıcısıdır. Türkiye'de internet kullanıcılarının %87'si üniversite mezunudur ve büyük çoğunluğu 16-24 ve 25-34 yaşları arasındadır (TÜİK, 2008).

Sağlık ekibinin önemli bir üyesi olan hemşirelerin de bu gelişmelerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Bilgi teknolojilerindeki değişim ve gelişmeler hemşirelik mesleğinin en önemli rollerinden olan eğitim ve danışmanlık görevlerine yeni bir boyut kazandırmıştır. Ebe ve hemşirelerin bu rolleri, bebek bekleyen çiftlerin yeni durumlarına uyum sağlamaları, yaşadıkları sıkıntılarla uygun şekilde baş etmeleri açısından son derece önemlidir (Adler ve Zarchin, 2002; Wong ve Perry, 1998).

Amaç

Bu çalışmanın amacı web ortamında hemşire tarafından yapılan interaktif-antenatal danışmanlık sürecinde bebek bekleyen çiftlerin sosyo-demografik özelliklerini ve gebelerin bilgi gereksinim alanlarını tanımlamaktır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma <http://web.deu.edu.tr/gebelik> isimli web sitesi üzerinden yürütülmüştür.

Araştırmanın Örnekleme

Bu çalışmanın verileri "Web Ortamında Yapılan Gebe Eğitim Programının Gebelerin Günlük Yaşam Aktivitelerine Etkisinin İncelenmesi" isimli doktora tezinin yürütülmesi

sırasında web sayfasına üye olup, soru soran, tez örnekleme dışında kalan gebelerden elde edilen verilerdir. Temmuz 2005-Mayıs 2006 arasında 162 gebe web sayfasına üye olmuştur. Bu gebelerden danışmanlık almak üzere soru soran 41 gebe araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Gebeler toplam 106 adet soru sormuşlardır.

Veri Toplama Araçları:

Yeni Kayıt Formu: Web üzerinden istedikleri konularda soru sorarak danışmanlık almak isteyen tüm gebelerin ve ya eşlerinin doldurması gereken formdur. Gebe ve eşlerinin sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik ve gebeliğe ilişkin toplam 19 soru yer almaktadır.

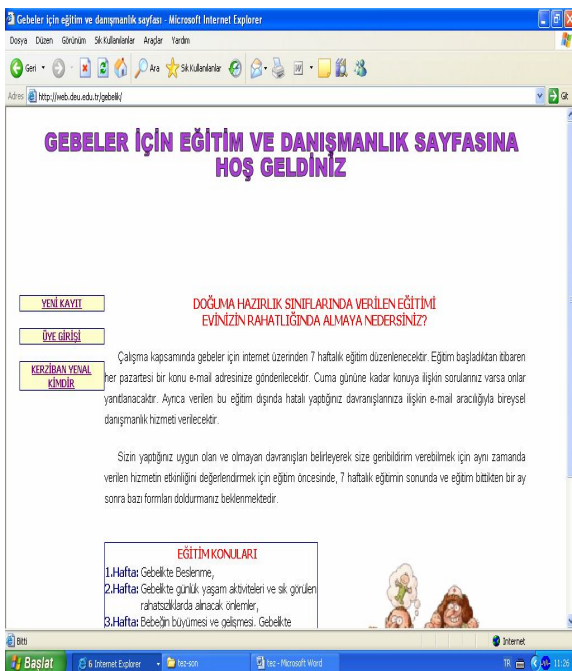
Danışmanlık Formu: Yeni kayıt formunu doldurarak üye olan gebelerin danışmanlık almak istedikleri konuyu yazacakları sayfadır. Üyelerin girebildiği alanda danışmanlık butonu bulunmaktadır. Üyeler danışmanlık butonuna tıkladığında HTML tabanlı bir sayfaya ulaşılmaktadır. Bu sayfada kullanıcının ad soyad ve e-mail girilmesi gereken iki kutucuk, kullanıcının sorusunu yazabileceği bir kutucuk olmak üzere üç kutucuk ve "Gönder" ve "Temizle" olmak üzere iki buton bulunmaktadır. Kullanıcı danışmanlık hizmeti alabilmek için ad soyad ve e-mail alanlarını doldurmak zorundadır.

Araştırmanın Yürütülmesi:

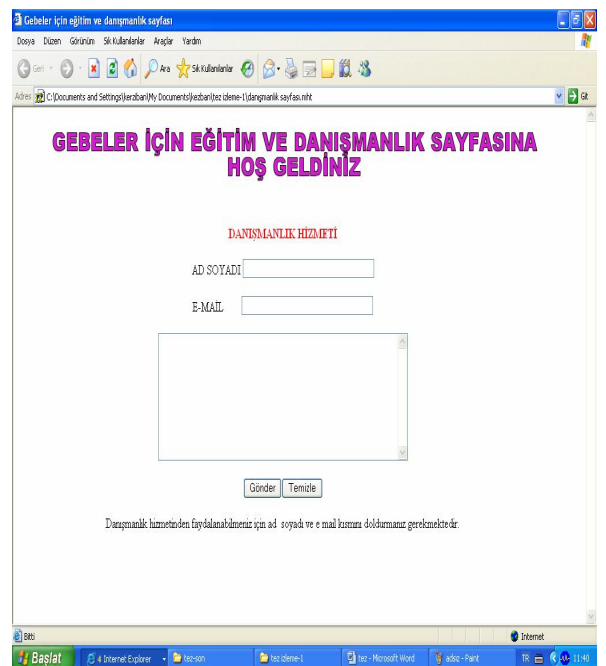
Web Sayfasının Oluşturulması

Dokuz Eylül Üniversitesi web hosting hizmetinden faydalanılarak, world wide web üzerinden bir web sayfası oluşturulmuştur. Bilgilerin hazırlanması Windows işletim sistemi kullanılarak yapılmıştır. İnternet işlemlerinin tümü hosting Linux işletim sistemine sahip olduğu için bu işletim sistemi üzerinde oluşturulmuştur. Web sayfasının oluşturulmasında php script dili ve HTML kullanılmıştır. Sayfanın dizaynı ve hazırlanmasında bir uzmandan destek ve danışmanlık alınmıştır.

Sayfa üzerinde solda, "Yeni Kayıt", "Üye Girişi", "Kerziban Yenal Kimdir" olarak üç adet buton bulunmaktadır (Şekil 1). Kendi alt dallarına açılarak sistem yürütülmüştür (Şekil 2).

Şekil 1: Açılış Sayfası

Şekil 2: Danışmanlık sayfası

Duyuruların Yapılması

Duyuruların yapılmasında araştırmacının hazırladığı bir tanıtım afişi çeşitli hastanelere, sağlık ocaklarına ve bazı işyerlerine asılmıştır. Aynı yerlerde küçük el broşürleri dağıtılmıştır. Gebelerin ve çocuk sahibi olan annelerin üye olduğu çeşitli mail gruplarına ve çeşitli e-gruplara, bazı üniversitelerin tüm personeline ulaşma imkânı sağlayan mail listelerine çalışmayı tanıtan mailler gönderilmiştir.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Web sayfasının yürütülme sorumluluğunu bir araştırmacı almıştır. Gebeler ana sayfada yer alan yeni kayıt bölümünde yer alan formu doldurmuşlardır. Üye olan gebelerin e-mail adresine kullanıcı adı ve şifresi bu hizmetten nasıl yararlanabileceklerine ilişkin bilgi gönderilmiştir. Anne adayları şifrelerini kullanarak danışmanlık bölümüne girip sorularını sormuştur. Böylelikle danışmanın e-mailine soru ulaşmıştır. Araştırmacı sorulan soruyla ilgili en geç 48 saat içinde danışanın mail adresine ilgili konuda cevap yazmıştır. Gerekse halinde gebe ile yazışmalar devam etmiştir.

Araştırmaya katılan gebelerin yaş ortalaması 29.2 ± 3.6 , eşlerinin yaş ortalaması 31.8 ± 4.1 olarak saptanmıştır. En küçük ve en büyük gebe yaşı sırasıyla 22 ve 39 iken erkeklerde en küçük ve en büyük yaş 25 ve 41 olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Gebelerin ve Eşlerinin Sosyo Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=41)

Özellikler	n	%
Gebenin Eğitimi		
Lise	3	7.3
Üniversite	28	68.3
Lisansüstü eğitim	10	24.4
Çalışma durumu		
Çalışan	33	80.5
Çalışmayan	8	19.5
Eşin Eğitimi		
Lise	8	19.5
Üniversite	21	51.2
Lisansüstü eğitim	12	29.3
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	6	14.6
Gelir gidere eşit	21	51.2
Gelir giderden fazla	14	34.1
Yaşadıkları bölge		
Ege bölgesi	18	43.9
Marmara	15	36.6
İç Anadolu	4	9.8
Güney Doğu	12	2.4
Yurt dışı	3	7.3
Toplam	41	100

Gebe ve eşlerinin gelir durumları incelendiğinde; %51.2'sinin gelirlerinin giderlerine eşit olduğu, %34.1'inin gelirlerinin fazla olduğu, yalnızca %14.6'sının gelirle-

Verilerin Değerlendirilmesi

Veri toplama araçları ile elde edilen bulguların istatistiksel analizi bilgisayar programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma kapsamına alınan gebe ve eşlerinin, sosyodemografik özellikleri, obstetrik özellikleri ve anne adaylarının sordukları sorular, gruplandırılarak sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

Çalışmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Bilimsel Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.

Araştırmanın yöntemi gereği eğitim, danışmanlık ve veri toplama basamakları web sayfası üzerinden yürütüldüğü için yalnızca gönüllü olan gebeler çalışmaya katılmıştır. Çalışmaya katılan gebelere, dolduracakları formların araştırma amacıyla doldurulduğu, kişi adı kullanmaksızın yalnızca sonuçlarının araştırmada kullanılacağı ve istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri web sayfası üzerinde açıklanmıştır.

Bulgular

Gebe ve eşlerinin eğitim durumları incelendiğinde en yüksek oranda gebelerin %68.3'ünün üniversite, eşlerinin ise %51.2'sinin üniversite mezunu oldukları saptanmıştır. Gebelerin %80.5'inin çalıştıkları belirlenmiştir (Tablo 1).

rinin giderlerine göre az olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Katılımın özellikle Ege (%43.9) ve Marmara (%36.6) bölgelerindeki illerden olduğu saptanmıştır (Tablo1).

Tablo 2. Gebelerin Parite Durumları ve Web Sayfasına Başvuru Zamanlarına Göre Dağılımları(n=41)

	n	%
Parite Durumu		
Primigravida	32	78.0
Multigravida	9	22.0
Başvuru zamanı		
1. Trimestr	9	21.9
2. Trimestr	30	73.2
3. Trimestr	2	4.9
Toplam	41	100

Gebelerin %78'inin primigravida, %22'sinin multigravida olduğu saptanmıştır Gebelerin web sayfasına

başvuru zamanı incelendiğinde % 73.2'sinin 2. trimesterde olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Kadınların Mevcut Gebelikleri Hakkında Bilgi Alma Durumları ve Bilgi Kaynaklarının Dağılımı

Gebeliğe ilişkin Bilgi Alma Durumları(n=41)	n	%
Alan	39	95.1
Almayan	2	4.9
Bilgi Kaynaklarının Dağılımı* (n=39)		
Hekim	32	78.1
Hemşire-Ebe	5	12.2
Kitap ve Dergiler	27	65.9
Doğuma Hazırlık Sınıfı	2	4.9
Diğer Web Sayfaları	24	58.5

*Birden fazla seçenek işaretlendiği için (n) katlanmıştır.

Gebelerin gebeliğe ilişkin bilgi alma durumları Tablo 3'de görülmektedir. Anne adaylarının %95.1'i gebelik ile ilgili bilgi aldığını belirtmiştir.

Bilgi kaynakları incelendiğinde %78.1'i hekimlerinden, %65.9'u kitap ve dergilerden, %58.5'i diğer web sayfalarından yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Gebelerin Danışmanlık Aldıkları Konu Gruplarının Dağılımı (n=41*)

Konu Başlıkları	n	(%)
Gebelik	57	53.7
Fetal sağlık	30	28.4
Doğum	12	11.3
Yenidoğan	7	6.6
TOPLAM	106	100

*Anne adayları birden fazla soru sordukları için (n) katlanmıştır.

Anne adaylarının danışmanlık aldıkları konu alanları incelendiğinde %53.7 oranında gebeliğe ilişkin sorular sordukları saptanmıştır. Gebeler, gebelik ile ilgili olarak %35.1 oranında gebelik komplikasyonları, %33.3 oranında gebelikte yaşanan minör rahatsızlıklara ilişkin soru sormuşlardır. Gebelerin en çok merak ettikleri ikinci konu alanı da fetal sağlık (%28.4) olmuştur. Fetal sağlığa ilişkin gebeler en çok tanı testleri, bebeğin büyüme gelişmesi ve gebelikte ilaç kullanımına odaklanmışlardır.

Tartışma

Araştırmaya katılan gebelerin yaş ortalaması 29.2±3.6 olarak saptanmıştır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2003 yılı verilerine göre yaşa özel doğurganlık hızları incelendiğinde; doğurganlığın en yüksek 20-24 yaşlarında (binde 136), ikinci sırada 25-29 yaşlarında (binde 134) olduğu görülmüştür. Bu çalışmada gebelerin yaş ortalamasının ve eğitim düzeylerinin yüksek olduğu görül-

mektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe doğurma yaşının yükseldiği TNSA 2003 yılı verilerinde de gösterilmiştir (TNSA, 2003).

Gebe ve eşlerinin eğitim durumları incelendiğinde; gebelerin % 92.7'sinin, eşlerinin ise %80.5'inin üniversite ve lisansüstü eğitim mezunu olduğu görülmüştür (Tablo 1). TÜİK verilerine göre internet kullanıcılarının %87.2'si, üniversite mezunudur. Araştırmadan elde edilen sonuç TÜİK 2008 yılı verilerindeki kullanıcı profiline paraleldir (TÜİK, 2008).

Gebe ve eşlerinin gelir durumları incelendiğinde; %51.2'sinin gelirlerinin giderlerine eşit olduğu, %34.1'inin gelirlerinin fazla olduğu, yalnızca %14.6'sının gelirlerinin giderlerine göre az olduğu ve anne adaylarının % 80.5'inin çalıştığı saptanmıştır (Tablo 1).

Yapılan çeşitli çalışmalarda kadınların internet üzerinden sağlık bilgi kaynaklarının kullanımını yaş, eğitim düzeyi ve gelir durumunun etkilediği saptanmıştır. Genç, eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan gruplarda internetin bilgi kaynağı olarak kullanımının arttığı saptanmıştır (Nicholson, Grason ve Powe, 2003; Pandey, Hart ve Tiwary, 2003; Wang, Chung, Sung ve Wu, 2006).

Okumuş ve arkadaşlarının (2001) yapmış olduğu çalışmada, doğuma hazırlık sınıflarına katılan primipar kadınların, %78.9'unun 25 yaş ve üzerinde, %61.4'ünün üniversite mezunu olduğu ve %81.2'sinin çalıştığı saptanmıştır. Şeker (2006) çalışmasında, doğuma hazırlık sınıfına katılan kadınların, %76.7'sinin üniversite mezunu, %80'inin çalıştığı ve yaş ortalamasının 27.4 olduğunu belirtmiştir.

Yapılan çalışmalar internet ortamında veya doğuma hazırlık sınıflarında bilgi arayışı içinde olan kadınların genellikle yüksek eğitime sahip, çalışan ve belli bir gelir düzeyine sahip kişiler olduğunu göstermiştir. Eğitim düzeyinin yüksek olması, öğrenmeyi isteme ve çocuğa değer vermeye ilişkin olabilir (Nicholson ve ark., 2003; Okumuş ve ark., 2001; Pandey ve ark., 2003; Şeker, 2006; Wang ve ark., 2006).

Çalışmaya katılan gebelerin %78'inin ilk gebeliği olduğu saptanmıştır (Tablo 2). İlk kez anne olacakların deneyimlerinin olmaması, bilinmezlik duyguları ile eğitime daha fazla ilgi duydukları düşünülmüştür. Koçak (207) çalışmasında ilk gebeliğini yaşayan gebelerin 86.7'sinin, baba adaylarının ise %73.3'ünün Doğum Öncesi Hazırlık Sınıflarında eğitim almayı istediklerini saptanmıştır. Kızılkaya (1996) çalışmasında primiparların daha fazla bilgi gereksinimi olduğunu saptamıştır.

Kadınların gebeliğe ilişkin bilgi alma durumları incelendiğinde %95'i gebelikle ilgili bilgi aldığını belirtmiştir. Bilgi kaynakları incelendiğinde %78'i hekimlerinden, %66'sı kitap ve dergilerden, %58.5'i diğer web sayfalarından yararlandıklarını belirtmişlerdir (Tablo 3).

Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve mevcut çalışmanın web ortamında yapıldığı düşünülürse, gebelerin bilgi kaynağı olarak web sayfalarını kullanması beklendiği bir sonuçtur. Ancak hemşire ve ebelerin % 12.2 oranında bilgi kaynağı olarak belirtilmesi düşündürücüdür. Çünkü hemşireler eğitimleri boyunca ağırlıklı olarak danışmanlık ve sağlık eğitimi öğrenmektedirler. Bu sonuç lisans mezunu ebe ve hemşirelerin okulda aldıkları eğitim ile uygulama arasındaki çelişkiyi göstermektedir. Nedenleri üzerinde düşünülmesi gerekir. Perinatoloji alanında çalışan ebe ve hemşirelerin daha fazla eğitim sorumluluğu alması gerekliliğini göstermektedir. Bunun yanında özellikle yüksek eğitimli gebelerin özel hekim muayenehanelerinde sıklıkla

izlendiği bilinmektedir. Bu özel birimler de çalışan hemşirelerin sağlık eğiticisi rollerini yerine getirmediği düşünülebilir.

Gürel ve arkadaşlarının (2006) kesitsel olarak yürüttüğü çalışmada son iki yıl içinde doğum yapan kadınların, gebelik döneminde bilgi alma durumları incelenmiştir. Bu çalışmada, gebelerin izlendiği yerlerdeki (muayenehane, sağlık ocağı, hastane, özel poliklinikler) hekim ve hemşirelerin dışındaki bilgi kaynaklarından yararlanan kadın oranının %82 olduğunu belirtilmiştir. Bilgi kaynağı olarak; hekim ve hemşireler dışında sırasıyla, kitap (%54), televizyon (%40), arkadaşlar (%22.4), radyo ve interneti (%7.6) oranında kullandıkları saptanmıştır. Bilgi alma oranı Gürel'in çalışmasıyla benzerlik gösterirken bilgi kaynakları arasında önemli farklılıklar vardır. Kitap kullanım oranı her iki çalışmada benzerlik göstermektedir. İki çalışma arasındaki en önemli fark Gürel'in (2004) çalışmasında televizyon'un ağırlığı fazla iken, bu çalışmada gebelik ile ilgili web sayfalarının kullanımı önemli ölçüde yüksektir. Bu farka iki çalışmanın örneklem özellikleri arasındaki farkın neden olabileceği düşünülmüştür. Gürel'in (2004) çalışmasında kadınların yarısından fazlası ilköğretim mezunudur. Clarke ve Gross'un (2004) çalışmasında da gebeler egzersiz konusunda bilgi kaynağı olarak en çok kitap ve dergileri kullandıklarını belirtmişlerdir.

Anne adaylarının danışmanlık aldıkları konu alanları incelendiğinde %53.7 oranında gebelik ilişkin sorular sordukları saptanmıştır. Gebeler gebelik ile ilgili olarak %35.1 oranında gebelik komplikasyonları, %33.3 oranında gebelikte yaşanan minör rahatsızlıklara ilişkin soru sormuşlardır. Sordukları soruların başında gebelik komplikasyonları ve minör rahatsızlıklar olması, özellikle sorun yaşayan gebelerin internet ortamında daha fazla arayışa girdiğini ve bu nedenle kendileriyle ilgili soruları daha fazla sormuş olabileceklerini düşündürmüştür. Bunun yanında gebelerin büyük çoğunluğu (%95.1) birinci ve ikinci trimestradır. İlk iki trimesterde gebelerin doğum ve doğum sonrası dönemden çok kendi yaşadığı minör rahatsızlıklara ve gebelik komplikasyonlarına odaklanmış olması olağan bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Gebelerin en çok merak ettikleri ikinci konu alanı da fetal sağlık (%28.4) olmuştur. Fetal sağlığa ilişkin gebeler en çok beslenme (%8.5), gebelikte yapılan testler (%4.7), bebeğin büyüme gelişmesi (%3.8) ve gebelikte ilaç kullanımının (%3.8) fetüs sağlığı üzerine etkilerine odaklanmışlardır. Fetal sağlık ile ilgili soruların özellikle bebeğin güvenliğini ilgilendiren konularda olması dikkat çekicidir. Fetal sağlığa ilişkin soruları daha çok ilk gebeliği olan kadınlar sormuşlardır. Özellikle çocuk konusunda deneyimsiz olan anne adaylarının bebekte ilgili konuları daha fazla merak etmesi beklendiği bir sonuçtur.

Yapılan farklı çalışmalarda da gebelerin sık sordukları soruların sıralaması farklılıklar göstermiştir. Kim'in (2005) yapmış olduğu çalışmada primipar gebelere web temelli destek program verilmiştir. Bu çalışmada anne adayları en çok beslenme konusunda (%28.8) ve bunu takiben bebek bakımı ve sağlık problemleri ile ilgili danışmanlık almışlardır. Herman ve arkadaşlarının (2006) yaptığı web temelli çalışmada gebeler danışman hemşireye toplam 19 soru sormuştur. Gebeler en çok minör rahatsızlıkları ve gebelikte ilaç kullanımı ile ilgili konularda soru sormuşlardır. Larrson (2009), gebelerin internet kullanımını inceleyen çalışmasında gebelerin internette en çok fetal gelişim (%59), doğumun aşamaları (% 20), gebe-

likte beslenme (% 18) ve gebelik komplikasyonları (%17) ile ilgili bilgiler okudukları belirtilmiştir.

Gürel ve arkadaşlarının (2006) yürüttüğü çalışmada gebelerin en çok bilgi edinme ihtiyacı duydukları konular “beslenme (%44.0)”, “gebelikte tehlike işaretleri (%34.3)”, “doğum (%32.4)” olarak belirtilmiştir.

Sağlık Bakanlığı'nın yürüttüğü sağlık arama davranışı araştırmasında kadınlar doğum öncesi bakım alma gerekçelerini fetüsün sağlığını öğrenme ile açıklamışlardır (Conseil Sante, SOFRECO, EDUSER, 2007).

Görüldüğü gibi farklı çalışmalarda sıralama değişmekle beraber gebeler genellikle benzer konulara ilgi duymaktadırlar. Bu durum Türkiye’de ve dünyada gebelerin sorunlarının, meraklarının evrensel olduğu, eğitim düzeylerine bakılmaksızın çeşitli konularda eğitim ve danışmanlık gereksinimi olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Web sayfasının araştırmacı tarafından yürütülmesi nedeniyle bazı zamanlar soruların yanıtlanma süresi 48 saate kadar uzaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

Sonuçların uygulamada kullanımı

- Elde edilen bulgulara göre, web ortamını kullanan gebelerin eğitim düzeyi yüksek, çalışan anne adayları olduğu saptanmıştır.

- Danışmanlık alan yüksek eğitim düzeyine sahip anne adayları bilgi kaynağı olarak en çok kitap ve interneti tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

- Gebelerin en çok bilgi gereksinimi olan alanlar gebelik ve fetal sağlık olarak saptanmıştır.

Hekim, ebe ve hemşirelerin anne baba adaylarının bilgi gereksinimlerine göre farklı eğitim yöntemleri kullanarak eğitimlerini planlamaları, eğitim programlarının güncel teknolojiye dayalı olarak yapılabilmesi için, yakın zamanda hemşirelerin bilgi teknolojilerini yakından izleme ve öğrenmeleri kaçınılmaz olacaktır. Gebelerin bilgi gereksinimlerini kısa zamanda yanıtlayabilmek için iyi yapılandırılmış, senkronize, danışmanlık hizmetleri yararlı olacaktır.

Bu araştırma sonuçları dikkate alındığında kadın sağlığına ilişkin sağlık eğitimlerinin teknolojiye dayalı olarak planlanması ve yapılacak araştırmaların sonuçlarından yararlanılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Adler, C.L., & Zarchin, Y.R. (2002). The “virtual focus group”: using the internet to reach pregnant women. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 31(4),418-427.

Clarke, P.E., & Gross, H. (2004). Women’s Behavior, Belief and Information Sources About Physical Exercise in Pregnancy. *Midwifery*, 20 (2), 133-141.

Conseil Sante, SOFRECO, EDUSER. (2007). Sağlık arama davranışı araştırması. sağlık bakanlığı ana çocuk sağlığı ve aile planlaması genel müdürlüğü ve Avrupa komisyonu Türkiye delegasyonu, Ankara.

Dickerson, S.S. (2006). Women’s use of the internet: what nurses need to know. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 35 (1), 151-156.

Gürel, S.A., Gürel, H., ve Balcan, E. (2006). Doğum öncesi bakım esnasında gebelik, doğum ve doğum sonrası dönem ilişkin bilgi edinme durumu. *Perinatoloji Dergisi*, 14(2), 90-95.

Herman, J., Mock, K., Blackwell, D., & Hulsey, T. (2006). Use of pregnancy support web site by low – income african american women. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 34, 713-720.

Kızılkaya, N. (1996). Annelerin erken lohusalık dönemindeki ilgilerinin belirlenmesi. *Perinatoloji Dergisi*, 4, 245-248.

Kim, J.S. (2005). Development and evaluation of a web based support program for the maternal role of primiparas. *Taehan Kanho Hakhoe Chi*, 35, 165-176.

Koçak, Y.Ç. (2007). İlk kez anne-baba olacıklara antenatal dönemde verilen eğitimin kaygı düzeylerine etkisi. Ebelik Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.

Larsson, M.A. (2009). Descriptive study of the use of the internet by women seeking pregnancy-related information. *Midwifery*, 25(1),14-20.

Littleton, L.Y., & Engebreston, J.C. (2005) *Maternal, neonatal and women’s health nursing*. (1st ed, pp.293-294, 325-326). Canada: Thomson.

Murray S.S., Mckinney, E.S., & Gorrie, T.M. (2002) *Foundations of maternal-newborn nursing*. (3rd ed, pp. 163-166). Philadelphia: Saunders comp.

Nicholson, W.K., Grason, H.A., & Powe, NR. (2003). The relationship of race to women’s. *American Journal of Obstetric Gynecology*, 188 (2), 580-585.

Okumuş, H., Mete, S., Aytur, T., Yenil, K., & Demir, N. (2001) Doğum öncesi eğitim ve doğuma hazırlık sınıflarının etkisinin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Araştırma Fonu, Proje No: 957.98.01.01, İzmir.

Pandey, S.K., Hart, J.J., & Tiwary, S. (2003). Women’s health and the internet: understanding emerging trends and implications. *Social Science&Medicine*, 56, 179-191.

Richards, B., Colman, A.W., & Hollingsworth, R.A. (1998). The current and future role of the internet in patient education. *International Journal of Medical Informatics*, 50 (1-3), 279-285.

Stop, A.P., Riet, A., & Berg, M.(2004). Using information technology for patient education: realizing surplus value. *Patient Education and Counseling*, 54 (2), 187-195.

Şeker, S. (2006). Doğuma hazırlık sınıflarının annenin doğum sonu fonksiyonel durumuna ve bebeğini algılamasına etkisi. Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.

Wang, H.H., Chung, U.L., Sung, M.S., & Wu, S.M. (2006). development of a web based childbirth education program for vaginal birth after c-section (VBAC) mothers. *Journal of Nursing Research*, 14 (1), 1-8.

Wong, D.L., & Perry, S.(1998). Maternal child nursing care (pp.111-119, 176-188). St. Louis: Mosby Year Book.

...Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003). Erişim tarihi: 10.12.2007. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tmsa2003/>

...Türkiye İstatistik Kurumu (2008). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması sonuçları. Haber Bülteni, 138. Erişim: 20.10.2008 www.tuik.org.tr

...Devlet İstatistik Enstitüsü (2005). Hane halkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması sonuçları. Haber Bülteni, 179. Erişim: 15.06.2008 <http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do>

Dergiye geliş tarihi: 15.01.2009

Kabul tarihi: 05.01.2010